

Jak przetrwać kryzys energetyczny

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2022

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Wobec kryzysu energetycznego, wzrostu cen prądu i ogrzewania oraz problemów z zaopatrzeniem w węgiel po raz kolejny sprawdziliśmy¹, jak Polacy i ich gospodarstwa domowe radzą sobie z zaspokojeniem potrzeb w tym zakresie, a także jak oceniają politykę rządu mającą na celu ograniczenie wzrostu kosztów energii elektrycznej i paliw.

ZAOPATRZENIE GOSPODARSTW DOMOWYCH W WĘGIEL

Jak wynika z deklaracji badanych, od sierpnia do połowy października zaopatrzenie w węgiel gospodarstw domowych, które używają tego surowca do ogrzewania, poprawiło się. Nadal jednak duża część gospodarstw nie ma żadnych zapasów węgla – brak zapasów tego surowca w swoim gospodarstwie domowym deklaruje 36% ankietowanych (o 4 punkty mniej niż w drugiej połowie sierpnia). Spora grupa (29%, o 6 punktów mniej niż poprzednio) twierdzi, że ma jedynie niewielkie zapasy węgla. Kolejne 16% przyznaje, że ma już spore zapasy węgla, ale nie wystarczą one na cały sezon grzewczy. Od sierpnia dwukrotnie (z 9% do 18%) zwiększył się odsetek osób deklarujących, że posiadają wystarczającą ilość węgla na cały sezon grzewczy.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (390) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

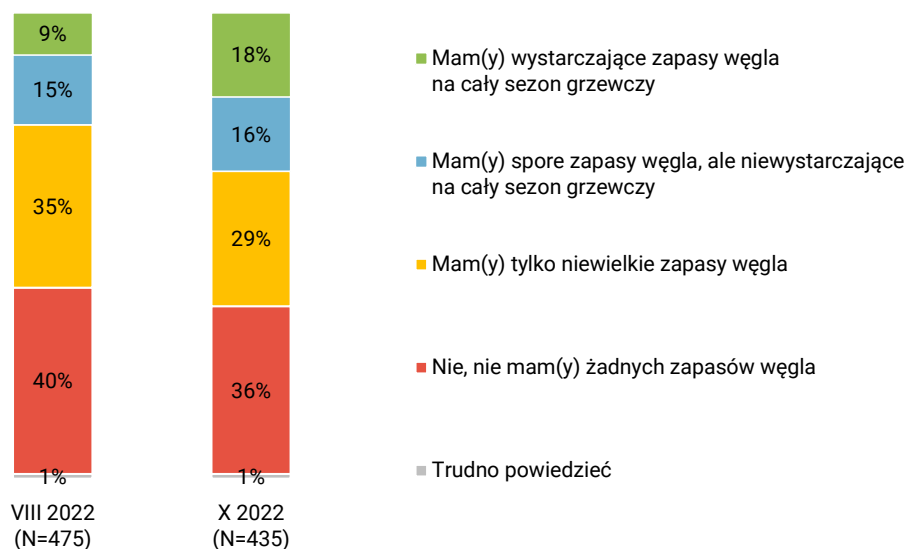
- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 3 do 13 października 2022 roku na próbie liczącej 1041 osób (w tym: 58,3% metodą CAPI, 26,1% – CATI i 15,6% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

RYS. 1. Czy Pana(i) gospodarstwo domowe ma zapasy węgla na nadchodzący sezon grzewczy?

ODPOWIEDZI OSÓB WYKORZYSTUJĄCYCH WŁASNE PIECE, KOTŁY WĘGLOWE

Zaopatrzenie gospodarstw domowych w węgiel zależy od dochodów. Brak zapasów deklaruje większość osób z najbiedniejszych gospodarstw i około dwóch piątych uzyskujących miesięczne dochody *per capita* poniżej 2000 zł.

TABELA 1

Dochody na jedną osobę	Czy Pana(i) gospodarstwo domowe ma zapasy węgla na nadchodzący sezon grzewczy?			
	Mam(y) wystarczające zapasy węgla na cały sezon grzewczy	Mam(y) spore zapasy węgla, ale niewystarczające na cały sezon grzewczy	Mam(y) tylko niewielkie zapasy węgla	Nie, nie mam(y) żadnych zapasów węgla
	w procentach			
Poniżej 1000 zł	2	7	29	62
Od 1000 do 1499 zł	6	8	45	41
Od 1500 zł do 1999 zł	19	13	26	41
Od 2000 zł do 2999 zł	30	19	28	22
3000 zł i więcej	29	14	26	31

Pominięto odpowiedzi „Trudno powiedzieć”

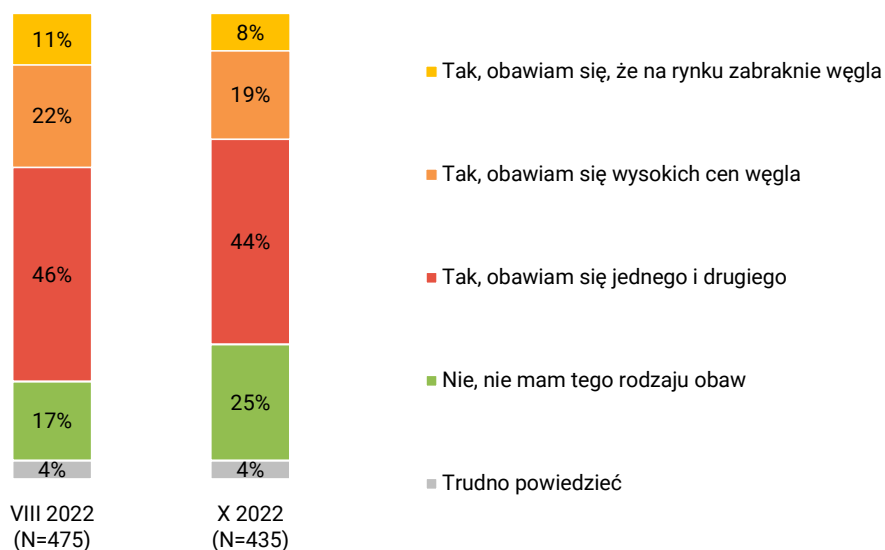
Wraz z poprawą zaopatrzenia gospodarstw domowych w węgiel zmalały nieco obawy z tym związane. Brak obaw deklaruje co czwarty badany, w którego gospodarstwie domowym do ogrzewania wykorzystuje się węgiel (25%, o 8 punktów mniej niż pod koniec sierpnia). Większość nadal odczuwa niepokój – na ogół dotyczy on zarówno wysokich cen węgla, jak i niedostatecznej ilości tego surowca na rynku (44%, o 2 punkty mniej niż w sierpniu), rzadziej tylko wysokich cen (19%) lub tylko braku

węgla (8%). Syntetyzując, można powiedzieć, że korzystający z pieców i kotłów węglowych częściej obawiają się wysokich cen (ogółem 63%) niż braku surowca (52%).

CBOS

RYS. 2. Jak Pan(i) przewiduje, czy Pana(i) gospodarstwo domowe będzie miało problemy z zaopatrzeniem w węgiel w tym sezonie grzewczym czy też nie?

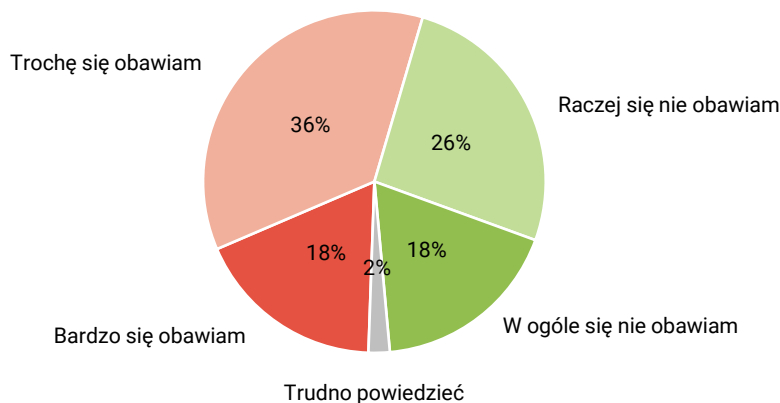
ODPOWIEDZI OSÓB WYKORZYSTUJĄCYCH WŁASNE PIECE, KOTŁY WĘGLOWE

PRZEWIDYWANE PROBLEMY Z OGRZEWANIEM I PLANOWANE OSZCZĘDNOŚCI

Ogółem ponad połowa badanych (54%) obawia się, że będzie miała problemy z ogrzaniem domu lub mieszkania w tym sezonie grzewczym, w tym blisko co piąty (18%) boi się tego w dużym stopniu.

RYS. 3. Czy obawia się Pan(i), że będzie miał(a) Pan(i) problemy z ogrzaniem domu/mieszkania w tym sezonie grzewczym?

Niepokój związany z możliwymi problemami z ogrzewaniem częściej deklarują respondenci korzystający z własnego ogrzewania gazowego, olejowego, elektrycznego (ogółem 62%) oraz w własnych pieców węglowych (58%), a rzadziej korzystający z ciepła sieciowego (46%).

TABELA 2

W jaki sposób jest ogrzewane Pana(i) mieszkanie/dom? Jeśli wykorzystywane jest więcej niż jedno źródło, proszę wskazać to, które dostarcza najwięcej ciepła.	Czy obawia się Pan(i), że będzie miał(a) Pan(i) problemy z ogrzaniem domu/mieszkania w tym sezonie grzewczym?				
	Bardzo się obawiam	Trochę się obawiam	Raczej się nie obawiam	W ogóle się nie obawiam	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Z miejskiej lub lokalnej (np. osiedlowej) sieci ciepłowniczej	9	37	32	18	4
Przy wykorzystaniu własnych pieców, kotłów węglowych	21	37	19	22	1
Przy wykorzystaniu własnego ogrzewania gazowego, olejowego, elektrycznego	26	36	30	7	0
W inny sposób	20	12	27	39	3

Obawy dotyczące ogrzewania zależą od sytuacji materialnej badanych. Problemów w tym sezonie grzewczym boi się większość źle oceniających swoją sytuację bytową (74%) oraz określających ją jako średnią (65%). Choć wśród dobrze oceniających materialne warunki życia dominuje brak obaw (59%), to jednak także wśród nich widoczne jest zaniepokojenie możliwymi problemami związanymi z ogrzaniem domów i mieszkań (wyraża je 41% z nich). Ponadto im mniejsze dochody *per capita*, tym częstsze obawy dotyczące problemów z ogrzewaniem. Wyraża je 68% deklarujących miesięczne dochody poniżej 1000 zł na głowę w gospodarstwie domowym i – z drugiej strony – 40% mających do dyspozycji co najmniej 4000 zł miesięcznie na osobę w rodzinie.

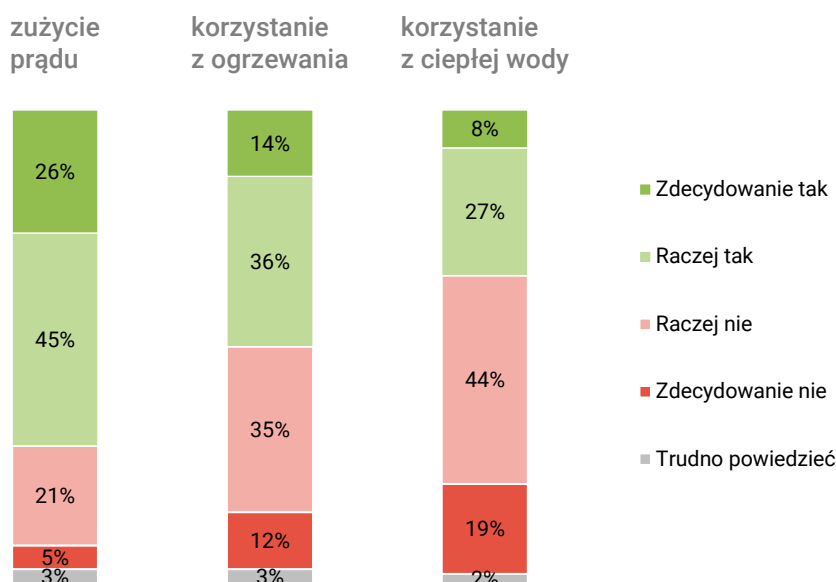
Możliwych problemów z ogrzewaniem częściej spodziewają się kobiety (ogółem 60%) niż mężczyźni (47%).

Co ciekawe, deklaracje w tej kwestii różnicuje orientacja polityczna i partyjna. Obawy dotyczące ogrzania domu lub mieszkania częściej wyrażają ankietowani deklarujący lewicowe i centrowe poglądy polityczne (odpowiednio: 60% i 58% z nich), rzadziej identyfikujący się z prawicą (44%). W elektoratach wyraźnie więcej zaniepokojonych jest wśród wyborców Lewicy (67%), Koalicji Obywatelskiej (63%) i Polski 2050 Szymona Hołowni (63%) niż wśród sympatyków Prawa i Sprawiedliwości (38%) i Konfederacji (37%).

Jedną z możliwych strategii gospodarstw domowych w związku z kryzysem energetycznym oraz wysokimi cenami paliw i energii elektrycznej jest ograniczenie ich zużycia. Jak wynika z deklaracji, Polacy zamierzają oszczędzać przede wszystkim na energii elektrycznej (ogółem 71%), rzadziej na ogrzewaniu (50%), a najrzadziej planują ograniczać korzystanie z ciepłej wody (35%).

CBOS

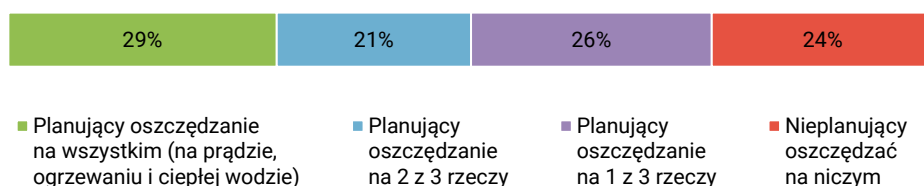
RYS. 4 Czy w nadchodzących miesiącach planuje Pan(i) ograniczać:

Podsumowując te deklaracje, można powiedzieć, że ogółem 76% badanych planuje wprowadzenie jakichkolwiek oszczędności, w tym 29% ogółu zamierza oszczędzać na prądzie, ogrzewaniu i ciepłej wodzie.

CBOS

RYS. 5. Plany badanych dotyczące oszczędzania na prądzie, ogrzewaniu i ciepłej wodzie

Plany oszczędzania zależą od sytuacji bytowej badanych i dotyczą przede wszystkim osób źle oceniających swoje warunki materialne. Oszczędzać zamierza ogółem 88% z nich, a niemal połowa chce ograniczyć zarówno zużycie prądu, jak i korzystanie z ogrzewania i ciepłej wody. Przyglądając się bliżej: 80% z nich zapowiada oszczędzanie energii elektrycznej, 70% ograniczenie korzystania z ogrzewania, a 51% zmniejszenie zużycia ciepłej wody. Dla porównania: wśród dobrze oceniających swoją sytuację bytową oszczędności planuje ogółem 69%, w tym mniej niż co piąty zamierza oszczędzać na wszystkim. Jeśli chodzi o szczegóły, to 64% planuje ograniczyć zużycie prądu, 41% korzystanie z ogrzewania, a 25% zużycie ciepłej wody.

TABELA 3

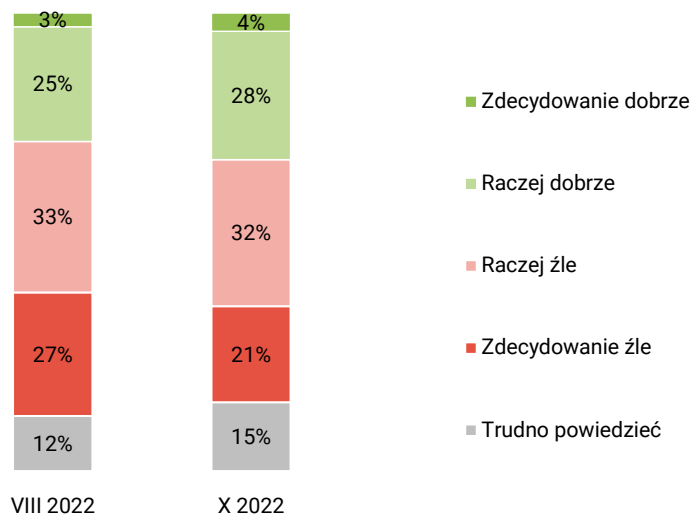
Ocena własnych warunków materialnych	Plany badanych dotyczące oszczędzania na prądzie, ogrzewaniu i ciepłej wodzie			
	Nieplanujący oszczędzać na niczym	Planujący oszczędzanie na 1 z 3 rzeczy	Planujący oszczędzanie na 2 z 3 rzeczy	Planujący oszczędzanie na wszystkim (na prądzie, ogrzewaniu i ciepłej wodzie)
	w procentach			
Złe	12	21	19	48
Średnie	17	24	22	37
Dobre	31	28	22	19

Ograniczenia zużycia prądu, korzystania z ogrzewania i ciepłej wody częściej zapowiadają starsi niż młodszy respondenci. Szczególnie często tego rodzaju plany mają badani od 55 do 64 lat (52% z nich pracuje zarobkowo, 28% to emeryci, a 12% – renciści): 82% z nich planuje ograniczyć korzystanie z energii elektrycznej, 57% z ogrzewania, a 46% chce zmniejszyć zużycie ciepłej wody. Ogółem jedynie 14% z nich nie zamierza wprowadzać żadnych ograniczeń, a 37% planuje oszczędzać na wszystkim.

OCENA POLITYKI RZĄDU

Od sierpnia do października poprawiły się oceny działań rządu mających na celu ograniczenie wzrostu kosztów prądu i ogrzewania. Nadal jednak przeważa opinia, że rząd źle radzi sobie ze skutkami kryzysu energetycznego dla obywateli (53%, o 7 punktów mniej niż dwa miesiące temu). Zadowolenie w tym zakresie wyraża blisko co trzeci ankietowany (32%, o 4 punkty więcej niż w sierpniu).

RYS. 6. Jak Pan(i) ocenia działania rządu mające na celu ograniczenie wzrostu kosztów prądu i ogrzewania?

Spośród cech społeczno-demograficznych opinie w tej kwestii różnicuje przede wszystkim wiek. Zadowolenie z działań podejmowanych przez rząd w celu ograniczenia wzrostu kosztów ogrzewania i prądu przeważa wśród starszych respondentów, mających 65 lat i więcej (45% ocen pozytywnych i 38% negatywnych). Im młodszy ankietowany, tym częstsze opinie krytyczne – wśród badanych w wieku 18–24 lata odsetek negatywnych ocen sięga 65%. Do najbardziej niezadowolonych z polityki rządu w obliczu kryzysu energetycznego należą ponadto mieszkańcy największych miast (62%), osoby najlepiej wykształcone i sytuowane (61% ankietowanych z wykształceniem wyższym, 65% badanych o miesięcznych dochodach *per capita* od 4000 zł wzwyż), a więc grupy generalnie najbardziej krytyczne w odbiorze rządu i jego działań.

Opinie te do pewnego stopnia zależą także od ocen warunków materialnych swojego gospodarstwa domowego. Im lepsze oceny własnej sytuacji bytowej, tym częstsza aproba działań rządu mających na celu ograniczenie wzrostu cen prądu i ogrzewania, i odwrotnie. Wśród określających swoje warunki materialne jako złe niezadowolenie w tym zakresie wyraża 70%.

Postrzeganie polityki rządu w obliczu kryzysu energetycznego oraz wzrostu kosztów prądu i ogrzewania jest jednak uwarunkowane przede wszystkim orientacją polityczną i sympatiami partyjnymi. Działania rządzących dobrze ocenia większość badanych identyfikujących się z prawicą (59%), źle – większość określających swoje poglądy jako lewicowe (74%) lub centrowe (64%).

W elektoratach działania te doceniają głównie zadeklarowani wyborcy Prawa i Sprawiedliwości, wśród sympatyków ugrupowań opozycyjnych dominuje krytycyzm.

TABELA 4

Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Jak Pan(i) ocenia działania rządu mające na celu ograniczenie wzrostu kosztów prądu i ogrzewania?		
	Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość	76	15	9
Konfederacja Wolność i Niepodległość*	22	73	5
Lewica*	17	72	11
Polska 2050 Szymona Hołowni	15	73	12
Koalicja Obywatelska	11	82	7

* Uwaga, niewielka liczebność zwolenników tego ugrupowania w próbie

W ocenach polityki rządu znajdują odzwierciedlenie m.in. obawy dotyczące problemów z ogrzaniem domu/mieszkania. Większość dobrze oceniających działania rządu nie obawia się kłopotów z ogrzewaniem (ogółem 57%), a większa część krytyków działań rządu – przeciwnie: spodziewa się, że może mieć tego rodzaju problemy (62%).

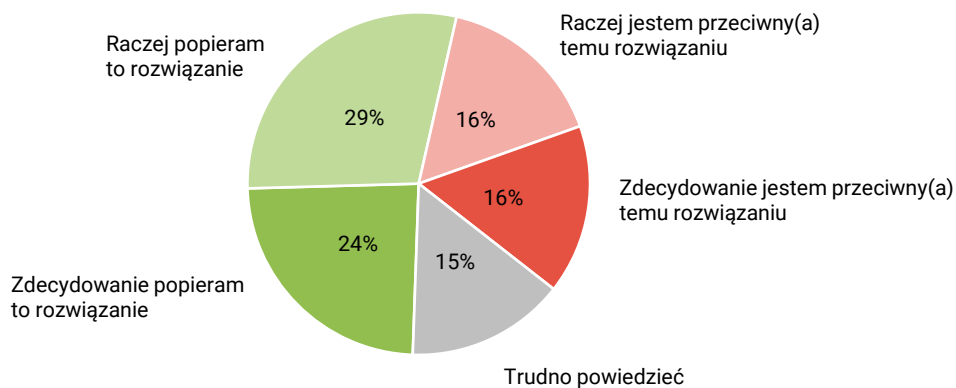
TABELA 5

Jak Pan(i) ocenia działania rządu mające na celu ograniczenie wzrostu kosztów prądu i ogrzewania?	Czy obawia się Pan(i), że będzie miał(a) Pan(i) problemy z ogrzaniem domu/mieszkania w tym sezonie grzewczym?				
	Bardzo się obawiam	Trochę się obawiam	Raczej się nie obawiam	W ogóle się nie obawiam	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Dobrze	8	34	32	25	1
Źle	26	36	22	14	2
Trudno powiedzieć	14	36	27	18	5

Jednym ze sposobów ochrony gospodarstw domowych przed wzrostem kosztów energii, a dodatkowo zachętą do jej oszczędzania jest powiązanie ceny energii z wielkością jej zużycia. Zgodnie z ustawą z 7 października br. o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców energii elektrycznej w 2023 roku cena energii dla gospodarstw domowych za zużycie wynoszące maksymalnie do 2 MWh (2,6 MWh w przypadku gospodarstw domowych osób z niepełnosprawnościami oraz 3 MWh dla rodzin z Kartą Dużej Rodziny oraz prowadzących gospodarstwo rolne) pozostanie na poziomie z roku 2022.

Powiązanie ceny energii energetycznej z wielkością jej zużycia w formie przyjętej przez ustawodawcę popiera ponad połowa badanych (53%), przeciw jest blisko co trzeci (32%).

RYS. 7. Czy popiera Pan(i) zamrożenie w 2023 r. cen energii elektrycznej dla gospodarstw domowych na poziomie z 2022 r. do zużycia 2000 kWh rocznie (w przypadku gospodarstw domowych osób z niepełnosprawnościami limit wyniesie 2600 kWh, a dla rodzin wielodzietnych oraz rolników – 3000 kWh)? Po przekroczeniu tego limitu cena energii elektrycznej byłaby wyraźnie wyższa.

Zwolennicy zamrożenia cen energii elektrycznej i ich powiązania z wielkością jej zużycia w postaci uchwalonej przez Sejm przeważają w niemal wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Szczególnie często rozwiązanie to popierają ludzie starsi w wieku 65+ (65%). Przeciwna mu jest natomiast ponad połowa najmłodszych respondentów, do 24 roku życia (55%).

Stosunek do zamrożenia cen prądu w przypadku zużycia do 2 MWh różnicuje przede wszystkim orientacja polityczna i sympatie partyjne. Przyjęte rozwiązanie popiera 70% badanych deklarujących prawicowe poglądy polityczne i mniej więcej połowa określających swoje poglądy jako lewicowe (45%) lub centrowe (51%). W elektoratach zamrożenie cen energii elektrycznej i ich powiązanie z wielkością zużycia w postaci uchwalonej przez Sejm aprobuje przede wszystkim potencjalni wyborcy Prawa i Sprawiedliwości. Opinie pozostałych elektoratów są bardziej podzielone.

TABELA 6

Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Czy popiera Pan(i) zamrożenie w 2023 r. cen energii elektrycznej dla gospodarstw domowych na poziomie z 2022 r. do zużycia 2000 kWh rocznie (w przypadku gospodarstw domowych osób z niepełnosprawnościami limit wyniesie 2600 kWh, a dla rodzin wielodzietnych oraz rolników – 3000 kWh)? Po przekroczeniu tego limitu cena energii elektrycznej byłaby wyraźnie wyższa.		
	Popieram	Jestem przeciwny	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość	77	14	9
Polska 2050 Szymona Hołowni	55	37	8
Konfederacja Wolność i Niepodległość*	46	39	15
Koalicja Obywatelska	43	42	15
Lewica*	41	41	18

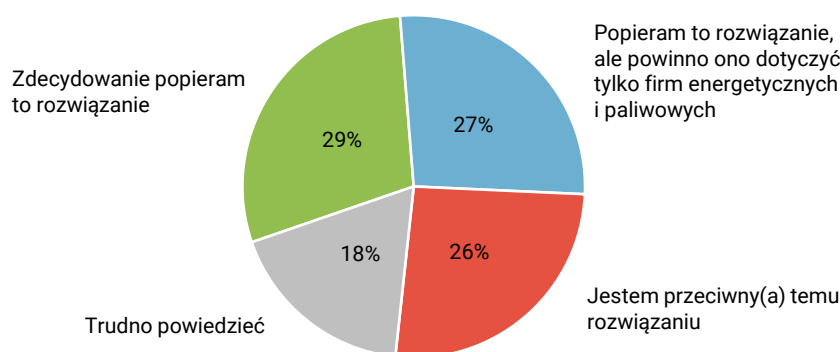
* Uwaga, niewielka liczebność zwolenników tego ugrupowania w próbie

Jednym z pomysłów na ograniczenie wzrostu cen paliw i energii jest podatek od nadzwyczajnych zysków (tzw. windfall tax), wprowadzony już w niektórych krajach europejskich. W Polsce wicepremier i minister aktywów państwowych Jacek Sasin zaproponował początkowo opodatkowanie nadzwyczajnych zysków dużych firm, wynikających z podniesienia przez nie swoich marż. Koncepcja podatku w tej postaci została odrzucona, nie zamyka to jednak dalszej dyskusji o dodatkowym opodatkowaniu zysków firm paliwowych i energetycznych.

Generalnie wprowadzenie podatku od nadzwyczajnych zysków spotyka się z raczej przychylną reakcją badanych (ogółem 56%), choć opinie o zakresie tego rozwiązania są zróżnicowane: 29% poparłoby je w odniesieniu do wszystkich dużych firm, zaś 27% w odniesieniu do firm energetycznych i paliwowych.

CBOS

RYS. 8. Czy w związku z kryzysem energetycznym popiera Pan(i) opodatkowanie nadzwyczajnych zysków dużych firm, wynikających z podniesienia przez nie swoich marż?

Aprobata dla jakiegóż formy opodatkowania nadzwyczajnych zysków przeważa we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Rozwiązanie to popierają zarówno badani o prawicowych, jak i lewicowych poglądach politycznych. W elektoratach sprzeciw wobec opodatkowania nadzwyczajnych zysków dominuje jedynie wśród zwolenników Konfederacji.

TABELA 7

Na kandydata której partii/ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Czy w związku z kryzysem energetycznym popiera Pan(i) opodatkowanie nadzwyczajnych zysków dużych firm, wynikających z podniesienia przez nie swoich marż?			
	Popieram to rozwiązanie	Popieram to rozwiązanie, ale powinno ono dotyczyć tylko firm energetycznych i paliwowych	Jestem przeciwny(a) temu rozwiązaniu	Trudno powiedzieć
w procentach				
Prawo i Sprawiedliwość	49	21	13	17
Lewica*	35	43	21	1
Koalicja Obywatelska	21	43	31	5
Konfederacja Wolność i Niepodległość*	13	23	57	7
Polska 2050 Szymona Hołowni	13	35	47	5

* Uwaga, niewielka liczebność zwolenników tego ugrupowania w próbie

Sierpniowe i październikowe badania CBOS pokazują, że przyjęte przez rząd rozwiązania mające na celu łagodzenie wzrostu cen ogrzewania i prądu dla gospodarstw domowych, takie jak dodatki do węgla i innych źródeł ciepła oraz zamrożenie cen energii elektrycznej, spotykają się z pozytywnymi reakcjami społecznymi. Mimo widocznej poprawy postrzegania polityki rządu w ostatnich dwóch miesiącach nadal jego działania w tym zakresie oceniane są krytycznie, prawdopodobnie jako niewystarczające. Ponad połowa badanych obawia się problemów z ogrzaniem domu/mieszkania w tym sezonie grzewczym, a spora część korzystających z pieców węglowych nie ma żadnych zapasów tego surowca.

W najbliższym miesiącach Polacy zamierzają przede wszystkim zmniejszyć zużycie prądu, połowa chce ograniczyć korzystanie z ogrzewania, a mniej więcej co trzeci z ciepłej wody.

Opracowała

Beata Roguska